

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:
№ BD-60840300 – 1.20
«29» 08 2024 yil

“TASDIQLAYMAN”
Q. quv. ishlari bo'yicha prorektor
q.x.f.d., professor
A.A. Elmurodov
«29» 08 2024 yil

“VETERINARIYA FARMAKOLOGIYASI”

ISHCHI O'QUV DASTURI (SILLABUSI)
(Sirtqi ta'lim 3-bosqich talabalari uchun)

Bilim sohasi:	800000	- Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	840000	- Veterinariya
Ta'lim yo'nalishi:	60840300	- Veterinariya diagnostikasi va laboratoriya ishlari

Samarqand – 2024

Fanning ishchi o'quv dasturi (sillabusi) 202__ yilda tasdiqlangan o'quv reja va fan dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Yu.Salimov – SamDVMChBU “Farmakologiya va toksikologiya” kafedrasini mudiri, veterinariya fanlari doktori, professor.

T.T.Xatamov – SamDVMChBU “Farmakologiya va toksikologiya” kafedrasini assistenti, veterinariya fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD).

L.Xalilov - SamDVMChBU, “Farmakologiya va toksikologiya” kafedrasini assistenti.

A.Z.Soyibov - SamDVMChBU, “Farmakologiya va toksikologiya” kafedrasini assistenti.

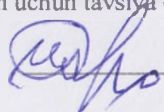
Taqrizchilar:

S.Yuldashev – SDTU “Farmakologiya” kafedrasini mudiri t.f.n., dotsent.

Q.Tangirov–Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti zootexnologiyasi, veterinariya va ipakchilik kafedrasini v.f.n., v.b.professor.

Fanning ishchi o'quv dasturi “farmakologiya va toksikologiya” kafedrasining 2024 yil “26” 08 dagi “1” -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet Kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

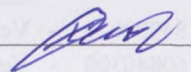
Kafedra mudiri:

Salimov Y.

Fanning ishchi o'quv dasturi “Veterinariya profilaktikasi va davolash” fakulteti Kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (202__ yil ____ dagi ____ -sonli bayonnoma).

Fakultet kengashi raisi:

Qurbanov Sh.X.

Kelishildi:

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i, professor v.b.

Ro'ziqulov R.F.

Fan Sillabusi
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot

Fan shifri: VF1506

Fan nomi: Veterinariya farmakologiyasi

Semestr/yil: 6-semestr/2024-2025 o'quv yili

Kafedra: Farmakologiya va toksikologiya

Soatlar/kreditlar: 6 ECTS (28 auditoriya soati, 152 soat mustaqil ta'lim)

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Laboratoriya mashg'uleti	Mustaqil ta'lim	Jami
8	10	10	152	180

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:

Auditoriya vaqti: dars jadvaliga asosan

Talablar:

Fan uchun mas'ul kafedra: Farmakologiya va toksikologiya

Instruktor to'g'risida ma'lumot

Kafedra joylashgan joyi: SamDVMChBU, 2-o'quv binosi, 239-xona

Telefon: +99891-542-75-70 ish telefoni; mobil: +99888-405-36-46

E.mail. salimov@mail.ru Ish vaqti: Uchrashuvga ko'ra

Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarga dori moddalari, dorilarning tarkibi, xossalari, dori shakllarini tayyorlash texnologiyasi va ularga retseptlar yozish, dorilarni ta'sir mexanizmini o'rgatish, kasalliklarning oldini olish va hayvonlarning mahsuldorligini oshirish, kasal hayvonlarni davolashni zamonaviy usullarini hamda ularni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.

Fanning vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, dori moddalari, dorilarning fizik - kimyoviy xususiyatlari, ta'sir mexanizmi, yuborish yo'llari, dozalari, dorilarni kasalliklarda qo'llash uchun ko'rsatmalar, dorilarning ta'sirini o'zgartiradigan ichki va tashqi omillar, markaziy asab tizimini susaytiruvchi moddalarni, markaziy asab tizimini qo'zg'atuvchi moddalarni, efferent va afferent nerv uchlarini qo'zg'atuvchi va susaytiruvchi moddalarni, fiziologik tizimlarga ta'sir qiluvchi moddalarni, moddalar almashinuviga ta'sir etuvchi moddalarni, dezinfeksiyalovchi, antiseptik va kimyoterapevtik moddalarni, qo'llash bo'yicha nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o'rgatishdan iborat.

III. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- dori moddalari, dorilarning fizik - kimyoviy xususiyatlari, ta'sir mexanizmi, yuborish yo'llari, dozalari, dorilarni kasalliklarda qo'llash uchun ko'rsatmalar, dorilarning ta'sirini o'zgartiradigan ichki va tashqi omillar haqida *tasavvurga ega bo'lishi*;

- suyuq, yumshoq, qattiq dori shakllarini tayyorlash texnologiyasi, tayyor dorilarga retseptlar yozish, dorilarning ta'sirini hayvonlarda sinab ko'rish va ularni amaliyotda kasal hayvonlarga qo'llash **ko'nikmalariga ega bo'lish;**
- dori shakllarini tayyorlash va qo'llash, dorilarni yuborish yo'llarini tanlash hamda dori moddalari dozalarini tanlash va kasalliklarda qo'llash to'g'risidagi bilimlar **malakasiga ega bo'lishi kerak.**

IV. O'qitish usullari:

Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy usulblardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, chorvachilik fani bo'yicha chop etilgan ma'ruza matnlaridan keng foydalanish, talaba bilimni baholash tizimini joriy etish. Ma'ruza mashg'ulotlarida ilg'or pedagogik texnologiyalar foydalaniladi.

“Veterinariya farmakologiyasi” kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

Tizimli yondoshuv.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondoshuv.

Dialogik yondoshuv.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish.

Muammoli ta'lim.

V. Fanning tarkibiy tuzilishi:

5.1. “Veterinariya farmakologiyasi” fanidan rejalashtirilgan ma'ruza mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Ma'ruza mashg'ulotlarining:			
№	mavzulari	rejasi	soat
1-modul. Umumiy farmakologiya.			
1.1	Dori moddalarning farmakodinamikasi va farmakokinetikasi.	1.1.1. Dori moddalarning organizmdagi biotransformatsiyasi 1.1.2. Dori moddalarining organizmga ichki va tashqi ahamiyati 1.1.3. Dori moddalarining zararli ta'siri	2
2-modul. Xususiy farmakologiyasi			
2.1.	Markaziy asab tizimini susaytiruvchi va qo'zg'atuvchi moddalar	2.1.1. Markaziy asab tizimi faoliyatini susaytiruvchi moddalar 2.1.2. Narkoz uchun ishlatiladigan moddalar 2.1.3. Tinchlantiruvchi anestetik moddalar va ularning antagonistlari. 2.1.4. Uxlatuvchi moddalar. Neyroleptiklar 2.1.5. Markaziy asab tizimi faoliyatini kuchaytiradigan moddalar. 2.1.6. Afferent nerv faoliyatini susaytiruvchi	2

3 (qoniqarli) baho;

Mohiyatini tushunish;

Bilish, aytib berish;

Tasavvurga ega bo'lish;

2 (qoniqarsiz) baho:

Dastumi o'zlashtirmaganlik;

Fanning mohiyatini bilmaslik;

Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;

Mustaqil fikrlay olmaslik.

3. X.B.Yunusov, Yu.Salimov, I.Yu.Salimova, T.T.Xatamov "Farmakologiya va toksikologiya". Darslik. Toshkent. 2023 yil. "Lesson Press" nashriyoti.

4. X.B.Юнусов, В.Д.Авдаченко, М.П.Кучинский, Ю.Салимов, А.А.Балега "Ветеринарная фармакология". Учебник. Ташкент, 2023.

5. X.B.Юнусов, И.А.Ятусевич, Н.Г.Толкач, А.И.Ятусевич, Ю.Салимов, В.В.Петров "Ветеринарная фармакология". Учебное пособие. Ташкент, 2023.

Qo'shimcha adabiyotlar

6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.

7. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.

8. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.

9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.

10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.

11. Машковский М.Д. Лекарственные средства. Справочник. Колос. Москва. 1998 год.

12. Соколов В.Д. "Фармакология". Учебник. Агропомиздат. Москва. 2010 год.

13. Maxkamov S.N. va boshqalar. "Tayyor dorilar texnologiyasi". O'quv qo'llanma. Tib-kitob nashriyoti. Toshkent. 1996 yil.

Axborot manbaalari

14. www. Ziyo.net.uz.

15. www.veterinariya meditsinasi.uz

16. www. Nita-Pharm.ru

VIII. Baholash

Talabalarining fanlarni o'zlashtirishi 5 ballik tizimda baholanadi.

5 (a'lo) baho:

Xulosa va qaror qabul qilish;

Ijodiy fikrlay olish;

Mustaqil mushohada yurita olish;

Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;

Mohiyatini tushunish;

Bilish, aytib berish;

Tasavvurga ega bo'lish;

4 (yaxshi) baho:

Mustaqil mushohada yurita olish;

Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;

Mohiyatini tushunish;

Bilish, aytib berish;

Tasavvurga ega bo'lish;

		moddalar.	
2.2	Oshqozon va ichaklar tizimiga ta'sir etuvchi moddalar	2.2.1. Oshqozon ichaklarga surgi ta'sir ko'rsatuvchi dori moddalari 2.2.2. Oshqozon ichaklarga ruminator ta'sir xususiyatli dori moddalari 2.2.3. O't haydovchi moddalar-o'n ikki barmoqli ichakka o't suyuqligini ajralib chiqishini kuchaytiruvchi vositalar	2
2.3	Antibiotiklar farmakologiyasi	2.3.1. Antibiotiklar to'g'risida tushuncha. 2.3.2. Antibiotiklar guruhlari 2.3.3. Sulfanilamidli preparatlar. Nitrofurani unumlari. Fitontsidlar.	2
Jami:			8

5.2. "Veterinariya farmakologiyasi" fanidan rejalashtirilgan amaliy mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Amaliy mashg'ulotlarning			
No	mavzulari	rejasi	soat
1.	Farmakopiya, dorixona va vetdorixonalar faoliyati bilan tanishuv	1.1. Farmakopiya. 1.2. Dorixona va vetdorixonalar faoliyati bilan tanishuv	2
2.	Retsept va retseptning asosiy qismlari.	2.1. Retseptura fan sifatida 2.2. Retsept haqida tushuncha 2.3. Retseptning asosiy qismlari 2.4. Retseptni yozish tartibi	2
3	Surgi dorilari, ruminator moddalar va o't haydovchi moddalar va ularga turli shakllarda retseptlar yozish.	3.1. Surgi dorilar va ularga turli shakllarda retseptlar yozish 3.2. Ruminator moddalar va ularga turli shakllarda retseptlar yozish. 3.3. O't haydovchi moddalar va ularga turli shakllarda retseptlar yozish.	2
4	Vitamin preparatlari va ularga retseptlar yozish.	4.1. Vitamin preparatlari to'g'risida tushuncha. 4.2. Vitamin preparatlariga retseptlar yozish.	2
5.	Gelmintlarga qarshi preparatlar farmakologiyasi.	5.1. Gelmintlarga qarshi qo'llaniladigan preparatlari to'g'risida tushuncha. 5.2. Gelmintlarga qarshi qo'llaniladigan preparatlarga turli shakllarda retseptlar yozish.	2
Jami:			10

5.3. "Veterinariya farmakologiyasi" fanidan rejalashtirilgan laboratoriya mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Laboratoriya mashg'ulotlarning			
No	mavzulari	rejasi	soat
1.	Dori shakllari haqida	1.1. Dori shakllari.	2

	tushuncha. Suyuq dori shakllari. Eritmalarni tayyorlash texnologiyasi	1.2. Dori shakillarini yuborish usullari. 1.3. Dori shakillarini qo'llashda qo'yiladigan talablari.	
2.	Damlama va qaynatmalar tayyorlash texnologiyasi	2.1. Damlama tayyorlash. 2.2. Qaynatma tayyorlash.	2
3.	Maz va pasta tayyorlash texnologiyasi	3.1. Maz tayyorlash. 3.2. Pasta tayyorlash	2
4.	Kukun dorilar tayyorlash texnologiyasi.	4.1. Kukun dorilari to'g'risida tushuncha. 4.2. Kukun dorilar tayyorlash texnologiyasi.	2
5.	Hayvonlarda kofeinni markaziy asab tizimiga rezorbtiv ta'sirini o'rganish	5.1. Kofein to'g'risida tushuncha. 5.2. Hayvonlarda kofeinni markaziy asab tizimiga rezorbtiv ta'sirini o'rganish.	2
Jami:			10

VI. "Veterinariya farmakologiyasi" fanidan rejalashtirilgan talabalar mustaqil ta'limining kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Amalga oshirish mexanizmi	Hajmi (soatda)
1	MNS faoliyatini susaytiruvchi moddalar farmakologiyasi	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	6
2	MNS faoliyatini qo'zg'atuvchi moddalar farmakologiyasi	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
3	Efferent va afferent asab uchlariga ta'sir qiluvchi moddalar farmakologiyasi	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
4	Vegetativ nerv tizimiga ta'sir etuvchi dori moddalari farmakologiyasi	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	6
5	Fiziologik tizimlarga ta'sir etuvchi dori moddalari farmakologiyas	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	6
6	Yurak va qon tomirlarga ta'sir qiluvchi moddalar	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
7	Siydik haydovchi moddalar	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
8	Immunostimulyatorlar, fermentlar va garmonlar	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
9	To'qima farmakologiyasi	preparatlar Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
10	Antimikrob dori moddalari	Adabiyotlardan konspekt qilib	6

	farmakologiyasi	referat yozish	
11	Dezinfektsiyalovchi moddalar farmakologiyasi	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
12	Antiseptik moddalar farmakologiyasi	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
13	Viruslarga qarshi moddalar haqida tushuncha	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	4
14	Interferon va interferon induktorlar	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6
15	Zamonaviy antiparazitar dori moddalari farmakologiyasi	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
16	Sulfanilamidli preparatlar farmakologiyasi	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6
17	Nitrofurani unumlari farmakologiyasi	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	6
18	Fitontsidlar farmakologiyasi	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
19	Yangi insektisid moddalar	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	6
20	Yangi akarasid moddalar	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
21	Shifobaxsh o'simliklar bilan davolash. Fitoterapiya	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6
22	Me'da-ichak faoliyatiga ta'sir etuvchi o'simliklar.	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
23	Balg'am ko'chirish, qayt qildirish xususiyati bor o'simliklar	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6
24	Qon ketishini to'xtatuvchi, bachadon mushaklari tonusini oshiruvchi o'simliklar	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	4
25	Parazitalarga qarshi ta'sir ko'rsatuvchi moddalar	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	6
26	Shifobaxsh o'simliklar bilan davolash. Fitoterapiya	Mavzu yuzasidan taqdimot tayyorlash	6
Jami:			152

VII. Adabiyotlar Asosiy adabiyotlar

1. Yu.Salimov "Veterinariya farmakologiyasi". O'quv qo'llanma. Toshkent, "Noshir nashriyoti". 2019 y.
2. Salimov Yu., Xoliqov A.A., Farmonov N.O. "Veterinariya farmakologiyasi" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun o'quv qo'llanma. Papirus-Samarqand nashriyoti. Samarqand, 2021 y.